

Aquaasan

Corals

Openingstijden:

Maandag van 13.00 tot 20.00

Woensdag van 13.00 tot 20.00

Vrijdag van 13.00 tot 20.00

Zaterdag van 10.00 tot 17.00

☎ +31 6 31979971

Schipholweg 991
2143 CG Boesingheliede

www.aquaasan-corals.nl
info@aquaasan-corals.nl

Vijlvissen, meesters in camouflage

Door Marion Haarsma - www.underwaterfilm.nl

Vijlvissen, MONACANTHIDAE

Vijlvissen hebben kleine schubben met een ruw oppervlak als dat van schuurpapier of een vijl, vandaar de naam. Deze familie omvat 95 soorten, die in alle tropische en subtropische zeeën voorkomen. Ze zijn nauw verwant aan de trekkersvissen, maar ze zijn slanker van lichaamsbouw en bezitten slechts 2 stekels in de eerste rugvin. De eerste is lang en dun en staat ver naar voren. De tweede ligt opgevouwen in een groef en heeft hetzelfde mechanisme als bij de trekkersvissen. Ook bij deze beide vissoorten kan de rug en buikvinstekel gebruikt worden om zich in vast te zetten in holen, zodat ze er niet uitgehaald kunnen worden of rustig kunnen slapen. De vijlvissen zijn vaak kleine visjes, behalve een paar uitzonderingen, die kunnen dan weer meer dan een meter lang worden. De kleinere soorten die op koraalriffen leven kunnen vaak kleurrijk zijn. De soorten die tussen zeegras of wieren leven kunnen hun kleur snel aanpassen aan hun omgeving. De vijlvissen zijn niet giftig, maar er is een soort, de zwartzadel vijlvis, die sprekend lijkt op de spitskopkogelvis, die wel giftig is... Vijlvissen zijn trage en elegante zwemmers, ze bewegen zich voort met golvende bewegingen van rug en aarsvin. Ze manoeuvreren zich voor en achteruit tussendoor de koralen en wieren en ze kunnen ook stilstaan, al zwevend. De vijlvissen hebben een kleine bek, maar stevige tanden. Ze eten schaaldieren (krabben), wormen, visjes en algen. Nesten met eieren worden door het mannetje en het vrouwtje bewaakt.

Letter vijlvis, Scrawled Filefish, (*Aluterus scriptus*)

Om meteen met de grootste te beginnen. De letter vijlvis kan tot 1,10 m worden. Ook heeft het een groot verspreidingsgebied, het komt voor in alle tropische zeeën van de hele wereld. Het heeft een voorkeur voor wanden van buitenriffen en heldere lagunen. Het voedt zich met algen en ongewervelden. Hun lichaam heeft een langgerekt ovaal model met een smalle

Letter vijlvis, Scrawled Filefish, *Aluterus scriptus*, Eilat

zijkant en een lange waaiersstaart. De snuit loopt in een punt met aan het eind een kleine mond. De eerste rugvinstekel is ook lang en dun en staat boven de ogen, de tweede is klein en heeft de functie om de eerste omhoog te houden door het vast te zetten. De ondergrond is beige van kleur met lichtblauwe stippen en strepen, ook heeft het donker gekleurde stippen. De vis is overdag actief, maar wel schuw, 's nachts kan je ze slapend tegenkomen. Ze zijn vaak op zo'n 20 meter diepte te vinden. Bij Eilat ligt een wrak, de Satil op 24 meter. Daar woonde een paartje. Ze hingen graag bij de mast, die weer vol zat met zacht koraal. Ze konden zich verstoppen in het zachte koraal, maar kwamen ook weleens mooi voor me poseren. Daar heb ik mijn mooiste lettervijlvis herinneringen.

Perons vijlvis, Peroni filefish, (*Pseudomonacanthus peroni*)

De andere Engelse naam 'Potbelly Leatherjacket' duidt op de buikflappen, die duidelijk onderaan de buik hangen. Het doel is om de vis groter te laten lijken. Het komt voor in de tropische wateren van de Rode zee, Indo-Pacific tot Frans Polynesië. Het houdt zich op in beschutte kustriffen met rotsen, koralen en algen, tot 25 meter diep. Het heeft onregelmatige lichte lengtestrepen en donkere vlekken en kan tot 35 cm groot worden. Hoe groter de vis wordt des te meer donkere vlekken hij heeft, maar dan worden ze wel kleiner. Alleen de mannetjes hebben twee of drie stekels onderaan de buikflappen.

Bruine vijlvis, Planehead filefish, (*Stephanolepis hispidus*)

Komt voor in de Atlantische Oceaan, aan de westkant van Nova Scotia tot Uruguay en aan de oostkant van Madeira, Canarische eilanden, Kaap Verdier tot Angola. Het kleine visje (gem. 17 cm, max. 27 cm) kan dus heel goed tegen zowel koud als warm water, het komt ook voor tot 300 meter diepte. De kleur is beige-bruin, soms met donkere vlekken en strepen. Het is (weer) een smal visje met een hoge rug en lage buik. De mond zit aan het einde van de puntsnuit. De huid voelt ruw aan en heeft veel kleine

bruine vijlvis, Pygmy File fish, *Stephanolepis hispidus* Sao Vicente

schubben. De grote gele ogen staan hoog in de kop, en vlak boven de ogen begint de rugstekel. De staart is groot en waaiert uit. Ze verstoppen zich graag tussen rotsen op de zeebodem en bij de zandbodem. Ze zijn ook vaak te vinden tussen het *Sargassum* zeewier. Op de Canarische eilanden hebben ze de groei, eetgewoontes en voorplanting van dit speciale visje bestudeerd. Het wordt drie jaar oud en na een jaar heeft het de helft van de lengte bereikt. De voortplanting is in de zomer. Helaas wordt er ook veel op gevestigd...

Witgestippelde vijlvis, (*Cantherhines macrocerus*)

Een veel voorkomende vis in het Caraïbisch gebied, het verspreidingsgebied loopt door vanaf Florida tot Zuid Brazilië. Het lichaam is slank van vorm, met geprononceerde (hoge) rug en buik. De volwassen dieren zijn bruin van kleur met vaak grote witte stippen.

radiaal vijlvis, Acreichthys radiatus, Balimail

Letter vijlvis, Aluteres scriptus, Rode Zeemil02

witgestippelde vijlvis, *Cantherhines macrocerus*, Belize

Ze kunnen ook zomaar van kleur veranderen en bijna helemaal oranje worden of een mix van deze drie varianten. De geel/oranje rand om de ogen is een opvallend kenmerk. Aan het begin van de staart zit een oranje vlek met oranje stekels, bij het mannetje zijn ze groter dan bij het vrouwtje! Ze hebben een lange rugvinstekel. Ze worden 25 tot 38 cm groot, max. 46 cm. Ze wonen in het koraalrif en verstoppen zich graag bij gorgonen, soms paarsgewijs. Je zult ze nooit in het open water tegenkomen. Ze eten voornamelijk sponzen, koralen en algen. Normaal zijn ze schuw en zwemmen ze weg zodra je binnen fotoafstand komt, meestal eerder. Duikend bij Belize vond ik ze samen in een paringsritueel. Al hun normale schuwheid waren ze kwijt en kon ik even bij ze blijven zonder ze weg te jagen!

Slanke vijlvis, Slender Filefish, (*Monacanthus tuckeri*)

Dit slanke en langgerekt visje (10 cm) komt voor in het Caraïbisch gebied en ook bij Florida en de Bahamas. De kleuren variëren van roodbruin naar geelbruin tot grijs, de rug is meestal donkerder, met donkere stippen. De kleuren kunnen veranderen naar gelang de achtergrond. De buikflap kunnen ze naar believen in en uit klappen. Helaas is die op mijn foto's

Slanke vijlvis, Slender Filefish, (*Monacanthus tuckeri*), Statia

slecht te zien. Wel zitten ze altijd tussen het gorgoon en sponzen. Vaak staan ze op hun kop, zodat ze nog moeilijker te 'spotten' zijn.

Zeegras vijlvis, Bristle-tail file-fish, (*Acreichthys tomentosus*)

Is voornamelijk te vinden in zand en zeegras zones, vlakbij riffen, tot 20 meter. Gewoonlijk solitair, kan zijn kleur aanpassen aan het substraat. Wordt 10 cm, max. 20. De schutkleur kan geel-groen zijn, roestbruin, donkerbruin, groen tot bijna zwart, met onregelmatige witte strepen. Het heeft een uitgebreid verspreidingsgebied van Oost-Afrika tot Fiji eilanden. Het leeft tijdens zijn jeugd stadium in losse groepjes, als volwassen dier echter solitair, zelden

zeegras vijlvis, *Acreichthys tomentosus*, Sabang

paarsgewijs. Het vrouwtje bewaakt en bewaaid de eieren totdat ze uitkomen. Ik heb allemaal foto's van verschillend uitzijnde visjes, die in deze groep passen, maar toch ook weer eentje die er weer een beetje anders uitziet en alleen in het zachte koraal voorkomt. Dat is de Radiaal vijlvis, (*Acreichthys radiatus*). Dit visje ziet er net uit als de voorgaande soort, maar blijft heel klein, een volwassen mannetje wordt maar 2 tot 5 cm, het vrouwtje 2 tot 4 cm, een heel enkele keer kunnen ze 7 cm groot worden. Ze wonen niet alleen in het zachte koraal, meer ze eten ook de poliepen en het koraal tissue. Deze soort moet 28-29 graden water hebben en blijft tussen de 2 en 12 meter diep.

Franje vijlvis, Leafy filefish of Prickly Leatherjacket

(*Chaetodermis penicilligerus*) Deze soort leeft in lagunen met veel algen op diepten van 3 tot 25 meter. De vissen zwemmen langzaam en leven solitair of in paren. Ze eten anemonen, wervelloze diertjes

franje vijlvis, Leafy filefish (*Chaetodermis penicilligerus*) Lembeh

zoals borstelwormen, algen en koraalpoliepen. Komt voor in de Indo-west-Pacific van Japan tot Australië. Het kan wel 30 cm groot worden, met een hoge rug en diepe buik, lijkt het wel een beetje op een triangel. De kop is groot in verhouding tot de rest van het lijf. Met hun smalle lichaamsvorm en puntige snuit kunnen ze goed tussen het koraal en in spleten en holletjes kleine voedseldeeltjes vinden. De vinnen en de grote staart zijn doorzichtig. Het lichaam is lichtbruin of zandkleur met zwarte strepen, met hier en daar wat blauwe stippen en strepen, geeft het totaal een prachtige schutkleur. Het lichaam is bedekt met huiduitsteeksels, als een soort franje, wat het een feestelijke 'look' geeft, maar ook zorgt voor een prima camouflage. We vonden deze vissen in Lembeh, ze waren helemaal in de ban van elkaar en ze 'scheurden' letterlijk langs ons heen en weer, totaal onbewust van de aanwezigheid van de duikers. Het was weer een avontuur om nooit te vergeten en de foto's leveren het bewijs!

Literatuur en Internet:

- Centrale Indo Pacific, Dieter Eichler, Robert Meyers, duiken - ISBN 90-70206-54-4
- <https://reefguide.org/keys/slenderfile.html>
- https://en.wikipedia.org/wiki/Orange-lined_triggerfish
- <http://species-identification.org/species>
- <https://www.iucnredlist.org/species/193700/2262650>
- https://scielo.conicyt.cl/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S0718-19572015000300002
- <https://www.monaconatureencyclopedia.com/chaetodermis-penicilligerus/?lang=en>

